

JAN SZPET

UAM POZNAŃ

ORCID 0000-0002-4424-0693

TWORZENIE PRZEKAZU MEDIALNEGO W DUCHU MISYJNYM

Słowa misyjnego posłania skierowane do apostołów „Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody, udzielając im chrztu w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego. Uczcie je zachowywać wszystko, co wam przykazałem. A oto Ja jestem z wami przez wszystkie dni, aż do skończenia świata” (Mt 28, 19–20) ciągle na nowo są odczytywane w życiu Kościoła, a wobec zmieniających się kultur, sytuacji, adresatów wymagają podejmowania nieustannej refleksji, odkrywania aktualności i zadań, by „głoszenie Misterium Paschalnego rozbrzmiewało nieustannie w sercu każdego człowieka, prowadząc do przemiany jego życia”¹. Szczególne miejsce i rola przypadają ewangelizacji i katechezie.

Dyrektorium ogólne o katechizacji stwierdzało: „Kościół jest dla ewangelizacji”, to znaczy, jest powołany do tego, by „zanieść Dobrą Nowinę do wszelkich kręgów rodzaju ludzkiego, aby przenikając je swą mocą od wewnątrz, tworzyła z nich nową ludzkość”. Nakaz misyjny Jezusa obejmuje różne aspekty, wewnętrznie powiązane ze sobą: „głoście” (Mk 16, 15), „czyńcie uczniami i nauczajcie”, „bądźcie moimi świadkami”, „udzielajcie chrztu”, „czyńcie to na moją pamiątkę” (Łk 22, 19), „miłujcie się wzajemnie” (J 15, 12). Głoszenie, świadectwo, nauczanie, sakramenty, miłość bliźniego, czynienie uczniami – wszystkie te aspekty są drogami i środkami przekazywania jedynej Ewangelii i stanowią elementy ewangelizacji”². Obecnie, zwłaszcza wobec przemian kulturowych, społeczno-cywilizacyjnych, powiększających się obszarów zeświecczenia, stanowią szczególne wyzwanie poszukiwania dróg ich podejmowania.

Kościół nie może pozostawać obojętny także wobec ogromnego dzisiaj wpływu mass mediów (głównie audiowizualnych), świata cyfrowego na mentalność i świadomość człowieka, jego sumienie, wychowanie, sposób widzenia, oceniania faktów i zjawisk, a także na podejmowane decyzje o charakterze egzystencjalnym, dokonywane wybory intelektualne, egzystencjalne, moralne.

¹ DK 55.

² DOK 46.

Podjęta refleksja skupia swoją uwagę na problematyce katechezy w procesie ewangelizacji, języku przekazu orędzia, niezbędności misyjnego zaangażowania oraz kreatywnego wykorzystania nowych języków komunikacji.

1. Katecheza w procesie ewangelizacji

Dyrektorium o katechizacji, kreśląc wizję dzisiejszej katechezy zauważa, iż jest to potrzeba katechezy kerygmatycznej, tj. katechezy będącej „pogłębieniem kerygmy, która przybiera coraz większą i coraz lepszą postać”³, by przez nią „każdy mógł odkryć, że warto wierzyć”. Przestaje być jedynie sposobnością do bardziej harmonijnego wzrostu wiary, lecz przyczynia się do zrodzenia wiary, odkrywania jej wielkości i wiarygodności⁴. „Jako echo kerygmatu, powinna podkreślać takie elementy, jak charakter propozycji, jakość narracyjna, uczuciowa i egzystencjalna, wymiar świadectwa wiary, nastawienie na relację, wymowa zbawcza”⁵.

Kerygmat jest „ogniem Ducha” – będąc dziełem łaski udzielonej wspólnocie Kościoła budzi wiarę, jest aktem głoszenia i samą jego treścią, która odsłania i uobecnia Ewangelię. Katecheza jako echo kerygmatu⁶ pozostaje wzorcem, źródłem inspiracji dla katechezy.

Wspomniany wyżej dokument wychodzi z założenia, iż głoszenie kerygmatu i jego dojrzewanie są ze sobą bardzo blisko związane. Bowiem „w katechezie fundamentalną rolę odgrywa pierwsze przepowiadanie lub *kerygma*, która powinna zajmować centralne miejsce w działalności ewangelizacyjnej i w każdej próbie odnowy kościelnej”⁷.

Ewangelizację należy rozumieć jako proces, przez który Kościół, poruszany przez Ducha Świętego, głosi i rozpowszechnia Ewangelię na całym świecie⁸, będąc jednocześnie zadaniem codziennym każdego wierzącego.

„Kościół, chociaż zawiera w sobie w sposób stały całość środków zbawienia, działa stopniowo. Soborowy dekret *Ad gentes* ukazał dynamizm procesu ewangelizacji: świadectwo chrześcijańskie, dialog i obecność miłości (11–12), głoszenie Ewangelii i wezwanie do nawrócenia (13), katechumenat i wtajemniczenie chrześcijańskie (14), formowanie wspólnoty chrześcijańskiej za pośrednictwem sakramentów i posług (15–18). Jest to dynamizm zakładania i budowania Kościoła”⁹.

³ EN 165; DK 57.

⁴ DK 57.

⁵ DK 59.

⁶ DK 59.

⁷ DK, *Wstęp*.

⁸ DOK 48.

⁹ DOK 47.

Już Jan Paweł II w adhortacji *Catechesi tradendae*, a w ślad za nim kolejne dokumenty wskazywały trzy podstawowe elementy procesu ewangelizacji. Każdy z nich wymaga dostrzeżenia zróżnicowania celów, istotnych zadań, funkcji, treści, metod.

Proces ewangelizacji jest w konsekwencji podzielony na etapy lub „momenty istotne”: działanie misyjne dla niewierzących i dla żyjących w obojętności religijnej; działanie katechetyczno-wtajemniczające dla tych, którzy wybierają Ewangelię, i dla tych, którzy czują potrzebę uzupełnienia lub odnowienia swego wtajemniczenia; działanie duszpasterskie dla już dojrzałych wiernych chrześcijan w łonie wspólnoty chrześcijańskiej. Momenty te nie są jednak etapami zakończonymi, ale mogą zostać powtórzone, jeśli to konieczne, skoro dają bardziej odpowiedni pokarm ewangeliczny dla wzrostu duchowego każdej osoby lub samej wspólnoty¹⁰.

Katecheza, będąc jedną z podstawowych form działalności ewangelizacyjnej, ma pobudzać i karmić wiarę oraz prowadzić do dawania owocnego świadectwa życia. *Dyrektorium o katechizacji* w ślad za *Dyrektorium ogólnym o katechizacji* umieszcza katechezę w procesie ewangelizacyjnym, a w ramach katechizacji winna mieć miejsce ewangelizacja, szczególnie wyrażająca się w korzystaniu z odpowiedniego języka, metod bliskich i zrozumiałych przez adresata¹¹, czytania znaków czasu, będących wyzwaniem dla katechezy, stającej się służbą na rzecz ewangelizacji, budowania całej osobowości wierzącego, pamiętając, że pierwszorzędnym jej zadaniem jest formowanie katechetów o głębokiej i pełnej dynamizmu wierze.

Uwzględniając adresatów, *Dyrektorium o katechizacji* wskazuje na trzy propozycje katechumenalne: katechumenat w ścisłym znaczeniu dla nieochrzczonych, katechumenat w sensie analogicznym dla ochrzczonych, którzy nie ukończyli drogi chrześcijańskiego wtajemniczenia, katechezy inspirowanej katechumenatem dla tych, którzy nie zostali jeszcze dostatecznie zewangelizowani lub skatechizowani czy pragną ponownie wstąpić na drogę wiary¹². Ta ostatnia nie oznacza jedynie naśladowania katechumenatu, lecz przyjęcie właściwego mu stylu i dynamizmu formacyjnego. Czymś naturalnym jest ton misyjny. Filarami katechumenatu w dążeniu do rzeczywistej inkulturacji są: charakter paschalny, wtajemniczający, liturgiczny, wspólnotowy; nieustanne nawracanie i świadectwo; stopniowość doświadczenia formacyjnego¹³.

Mówiąc o relacji pierwszego głoszenia i katechizacji zaznacza, że pierwsze pełni podstawową rolę w przepowiadaniu do nawrócenia. W misji *ad gentes* rozumie się je w sensie chronologicznym. Zwane też preewangelizacją, jest ewangelizacją, choć w formie początkowej i niepełnej. Katecheza rozwija to i prowadzi do dojrzałości. Choć odrębne, zarówno pierwsze głoszenie, jak i katecheza wzajemnie się

¹⁰ DOK 49; DK 32–37.

¹¹ Por. CT 18–20.

¹² DK 62.

¹³ DK 64.

dopełniają¹⁴. Jest też pierwszym w sensie jakościowym orędziem głównym, do którego należy zawsze powracać. Jest spotkaniem z Osobą, która nadaje życiu nową perspektywę. Rodzi to zadania: być żywym słowem, usłyszeć, budzić, zafascynować, wprowadzić do Kościoła.

U podstaw chrześcijaństwa jest wydarzenie łaski, a nie decyzja etyczna. „U początku bycia chrześcijaninem nie ma decyzji etycznej czy jakiejś wielkiej idei, jest natomiast spotkanie z wydarzeniem, z Osobą, która nadaje życiu nową perspektywę, a tym samym nowe decydujące ukierunkowanie”¹⁵.

Katecheza chrześcijańskiego wtajemniczenia łączy działanie misyjne z działaniem duszpasterskim, stanowiąc integralną część chrześcijańskiego wtajemniczenia, zwłaszcza z chrztem, którego elementem jest wyznanie wiary, a ten celem katechezy. Nie ogranicza się do głoszenia, ale wciela w życie. Jest katechezą początkową i istotną jako początkowe pogłębienie kerygmatu, wyjaśniając podstawowe tajemnice wiary i wartości ewangeliczne, organiczna – spójna i wewnętrznie uporządkowana, systematyczna – nie improwizowana i okazjonalna, różniąca się od innych form głoszenia słowa Bożego, integralna – otwarta na wszystkie aspekty życia chrześcijańskiego¹⁶. Rodzi zadania: interioryzacji, internalizacji, dynamizmu wewnętrznego i zewnętrznego, działania: integracji z Kościołem¹⁷, inspiracji katechumenalnej¹⁸.

Natomiast w stałej formacji życia chrześcijańskiego katecheza „służy odpowiedzi wiary człowieka wierzącego, czyniąc go zdolnym do życia po chrześcijańsku w stanie nawrócenia”¹⁹, w stałej relacji z Pismem świętym, liturgią, sakramentami, świadectwem i świadczeniem miłosierdzia²⁰. Zadaniem pozostają: aktywizowanie, aktualizowanie, formacja w duchu misyjnym. Ważne jest odniesienie do poszczególnych osób, ale i całej wspólnoty.

2. Język przekazu orędzia

Głoszenie Dobrej Nowiny – dokonujące się na przestrzeni wieków w różnych kontekstach kulturowych i społecznych, adresowane do ludzi niewierzących jako pierwsze głoszenie, wierzących czy do tych, którzy niedostatecznie je przyjęli, w różnym wieku i stopniu zaangażowania – na różnym etapie katechezy przybierało zróżnicowane formy.

¹⁴ Por. DK 66.

¹⁵ *Deus caritas est*, 1.

¹⁶ Por. DK 69–72.

¹⁷ DK 23, 25–27, 33.

¹⁸ DK 64.

¹⁹ DK 73.

²⁰ Por. DK 73–74.

Historia komunikacji Boga z człowiekiem i przekazywania wiary to historia słowa i sposobów jego głoszenia. Podstawowym środkiem jest słowo. Można to szczególnie dostrzec na kartach Starego Testamentu. Człowiek tego okresu jawi się jako człowiek słowa, człowiek zasłuchany w słowo mówione.

Nowy etap komunikowania się Boga z człowiekiem związany był z tajemnicą wcielenia. Przemawiający, niewidzialny Bóg stał się jednym z ludzi. Diametralnie uległ zmianie język głoszenia. Jezus, nauczając, odwoływał się do rzeczywistości bliskiej słuchaczom, posługując się językiem metaforycznym, symbolem, przypowieściami, paradoksem, hiperbolą, epigramatem. On sam był środkiem przekazu, ale i prawdą – wiadomością. Był narratorem mówiącym obrazowo. Jego słowa odkrywały tajemnicę Boga, zamysły i obietnice trafiały do ludzi, przemieniając ich serca, gdyż były słowami zrozumiałymi, jasnymi, odnoszącymi się do konkretnego życia.

Apostołowie wierni poleceniom Jezusa głosili Dobrą Nowinę żywym słowem. Było ono później przekazane przez słowo pisane, a to później znalazło przekład na język obrazów, będących interpretacją i aktualizacją faktów biblijnych.

Z chwilą wejścia lekcji religii do szkoły i czasu oświecenia przekaz, obok głoszenia, przyjął bardziej formę nauczania i wychowania, wykorzystując metodę i środki stosowane tam z uwagi na niezbędność dostosowania do epoki, adresatów, miejsca i języka.

Podstawowym narzędziem posługiwania był język, dlatego, że przepowiadanie słowa wpisane jest w naturę katechezy. Słowo Boże inspirowało różne kultury, Biblia pozostawała kodem kulturowym. „Bóg bowiem nie objawia się człowiekowi abstrakcyjnie, lecz posługując się językami, obrazami i wyrażeniami związanymi z różnymi kulturami. Jest to owocna relacja, o czym świadczą dzieje Kościoła. Dzisiaj ta relacja wchodzi w nową fazę dzięki rozprzestrzenianiu się i zakorzenianiu ewangelizacji w obrębie różnych kultur oraz współczesnemu rozwojowi kultury zachodniej”²¹.

Od XIX wieku nastąpił niespotykany dotąd w historii ludzkości postęp cywilizacyjny. Wśród wynalazków mających ogromny wpływ nie tylko na byt materialny, ale również na całą sferę duchową człowieka, a więc jego świadomość, wolę, uczucia, znalazły się mass media. Rozwój prasy, radia, telewizji, łączności satelitarnej, Internetu i innych nowych mediów spowodował przełom w procesach komunikacji. Nowe środowisko wymagało poszukiwania i podjęcia nowych sposobów komunikacji, języka dostosowanego do zdolności komunikacyjnych odbiorcy, jeśli katecheza nie ma być jedynie nauczaniem, ale inicjacją, wtajemniczeniem, wprowadzeniem w pełnię życia chrześcijańskiego. Dostrzeżono niezbędność wykorzystania środków komunikowania społecznego jako daru i wymóg narzędzia skutecznego ewangelizowania.

²¹ VD 109.

Katecheza wyraża się w języku, który jest wyrazem wiary Kościoła. Język zależy od źródeł, a są nimi: Pismo święte (biblijny), symbole i obrzędy liturgiczne (symboliczno-liturgiczny), pisma ojców Kościoła, symbole wiary i stwierdzenia Magisterium (doktrynalny) oraz świadectwo świętych i męczenników (performatywny)²². Z właściwymi sobie metodami zapewniają katechetycznemu przepowiadaniu właściwą jemu tożsamość. W Kościele, obok słowa mówionego czy pisanego, mamy też do czynienia z relacjami występującymi pomiędzy osobami, zarówno w wymiarze wertykalnym, jak i horyzontalnym, z praktycznymi działaniami opartymi na ruchu, sprawnościach manualnych, wokalnych, celebracjami liturgicznymi z własnym językiem osobowych odniesień, czynów i symboli.

Słowo Boże obok głoszonego, drukowanego, winno rozbrzmiewać poprzez różne formy przekazu. Bowiem „katecheza kreatywnie przyjmuje języki kultur, poprzez które wiara wyraża się w sposób charakterystyczny”²³. „Katecheza czyni użytek z każdego języka, który pomaga realizować jej zadania”²⁴. Na przestrzeni wieków szczególną uwagę kierowano na język narracyjny i autobiograficzny oraz sztuki z różnymi formami wyrazu artystycznego.

Jednak język to nie tylko warstwa semantyczna, to nie tylko przekaz prawd, informacji, ale ekspresja – wyrażenie stosunku do głoszonej prawdy, do adresata, do otaczającej rzeczywistości oraz impresja powołująca słuchacza do refleksji i podjęcia decyzji.

Już Paweł VI w *Evangelii nuntiandi* wskazywał na wymóg przeniknięcia sokiem ewangelicznym całego przekazu i sporządzenia w języku dostosowanym do czasu, osób i sytuacji²⁵, z wykorzystaniem wszelkich możliwych, dostępnych narzędzi, technik.

Człowiek dzisiejszy coraz trudniej słucha słów – brak mu sposobności i doświadczeń, które by go otwierały. Stąd język religijny musi szukać pomostów między odwieczną prawdą a mentalnością dzisiejszego człowieka. „Język pisany z trudem przebija się do ludzi młodych, przyzwyczajonych do tego, że słowo pisane uzupełniane jest językiem dźwięków i obrazów (...). Cyfrowe formy komunikacji dają w tym względzie większe możliwości, jako otwarte na interakcję”²⁶. „Język katechezy nieuchronnie krzyżuje się ze wszystkimi wymiarami komunikacji i właściwymi jej narzędziami”²⁷.

Benedykt XVI w posynodalnej adhortacji *Verbum Domini* zwracał uwagę na inteligentne posługiwanie się starymi i nowymi środkami przekazu, zwłaszcza

²² DK 204–205.

²³ DK 206.

²⁴ DK 207.

²⁵ EN 54.

²⁶ DK 214.

²⁷ DK 213.

nowych mediów, gdzie wykorzystanie wiąże się z ewangelizacyjną pasją wierzących²⁸. Stwierdzał: „Wykorzystywanie nowych metod w przekazywaniu orędzia ewangelicznego wiąże się z ewangelizacyjną pasją wierzących, a dzisiaj komunikacja obejmuje zasięgiem swej sieci kulę ziemską i nabiera nowego znaczenia (...) Słowo Boże, oprócz tego, że występuje w formie drukowanej, powinno rozbrzmiewać także poprzez inne formy przekazu. Dlatego wraz z ojcami synodalnymi pragnę podziękować katolikom, którzy kompetentnie angażują się w świat mediów, starając się, by ich obecność była znacząca, i zachęcam do jeszcze rozleglejszego i fachowego działania”²⁹, posługiwania się nowymi narzędziami i technologiami właściwego dla epoki, w tym wykorzystania dróg wirtualnych³⁰.

3. Niezbędność misyjnego zaangażowania

Kościół w chwili obecnej staje wobec nowego doświadczenia. Wymaga to dostrzeżenia wagi misji ewangelizacyjnej i katechezy, a choć one wzajemnie się przenikają, wymagają też zróżnicowania. Adhortacja apostolska *Evangelii nuntiandi* o ewangelizacji w świecie współczesnym podkreślała, że ewangelizacja – której celem jest przybliżenie Dobrej Nowiny całej ludzkości, aby nią żyła – stanowi bogatą, złożoną i dynamiczną rzeczywistość utworzoną z elementów lub, jeśli kto woli, z istotnych i zróżnicowanych momentów, które należy koniecznie objąć myślą jako jedną całość. Do jej elementów składowych należą: świadectwo życia będące wieszczeniem Dobrej Nowiny, jej głoszenie słowem, przyjęcie sercem głoszonej prawdy wyrażające się w przystąpieniu do wspólnoty, przyjęciu sakramentów; świadectwo apostolskie. Katecheza jest oczywiście jednym z tych elementów całego przebiegu ewangelizacji. Jawi się jako podstawowa służba eklezjalna w realizacji misyjnego nakazu Chrystusa³¹ i integruje wszystkie elementy procesu ewangelizacji³².

W *Catechesi tradendae* Jan Paweł II stwierdzał: „przypomnijmy najpierw, że między katechezą a ewangelizacją nie ma ani rozdziału, ani przeciwstawności, ani też całkowitej tożsamości, ale jakąś wewnętrzną więzią łączą się one ze sobą i wzajemnie uzupełniają”³³.

Katecheza jako istotny i uprzywilejowany etap ewangelizacji, dynamiczna służba słowu Bożemu wnosi szczególny wkład w duszpasterską misję Kościoła. Skierowana

²⁸ VD 109.

²⁹ VD 113.

³⁰ VD 109.

³¹ DK 77.

³² DK 69–73.

³³ CT 18.

jest do osób, które otrzymały już pierwsze głoszenie. Zapoczątkowuje ona w ich sercach procesy wtajemniczenia, wzrostu i dojrzenia w wierze³⁴.

Jak zaznaczał Benedykt XVI, ta misja Kościoła jest obowiązkową częścią życia Kościoła, a w związku z tym konieczne w Kościele jest ożywienie świadomości misyjnej, ducha misyjnego³⁵. Nie tylko je przekazuje, ale oczekuje echa przekazu. Nie chodzi o prosty przekaz informacyjny, ale posługę celem intelektualnej i emocjonalnej komunikacji międzyludzkiej oraz zawiązania osobowej relacji z Bogiem. Celem procesu przekazu jest budowanie Kościoła jako wspólnoty.

Nie wystarcza jedynie narracja. Słowo Boże i chrześcijańskie świadectwo wymagają wewnętrznej jedności, gdyż od tego zależy wiarygodność tego, co się głosi³⁶. Potrzeba misyjnego zaangażowania, a nie jedynie duszpasterskiego zachowania³⁷; nowego impulsu ewangelizacyjnego na zasadach misyjnych; nowego rodzaju proponowanej katechezy, szczególnie w nowych kontekstach społecznych i kulturowych, wszystkich działań duszpasterskich we wspólnocie chrześcijańskiej, nawet najzwyczajniejszych i tradycyjnych w parafii³⁸.

4. Kreatywne wykorzystanie nowych języków komunikacji

Jak zaznaczono wcześniej, w chwili obecnej ważną rolę mogą pełnić media, narzędzia cyfrowe, będące szansą i wyzwaniem. Ich wpływ bardzo obszernie i wieloaspektowo podjął już Jan Paweł II m.in. w *Orędziu na XXXVI Światowy Dzień Środków Masowego Przekazu* oraz Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu w dokumentach *Kościół a Internet*³⁹ oraz *Etyka w Internecie*⁴⁰. Jan Paweł II w przywołanym orędziu wręcz wzywał Kościół „by odważnie przekraczał ten nowy próg, by wyruszał na głębię sieci”. Kościół docenia Internet jako narzędzie ewangelizacji, czemu dał wyraz wynosząc na ołtarze Carlo Acutisa, choć dostrzega też niespotykane wcześniej zagrożenia. Brytyjski portal *Premier Christian* w 2022 r. podał,

³⁴ CT 18; DK 56.

³⁵ VD 90.

³⁶ VD 97.

³⁷ VD 90.

³⁸ DK 302–303.

³⁹ Dokument Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu odnośnie do wykorzystania Internetu w Kościele, jego możliwości i zagrożeń, Watykan, 22.02.2002. Podkreśla wagę zdobywania i doskonalenia kompetencji komunikacyjnomedialnych, szczególnie w Internecie. Postulat ten wyraziła bardzo klarownie: „Kapłani, diakoni, osoby zakonne i świeccy pracownicy pastoralni powinni posiadać wykształcenie medialne mające zwiększyć zrozumienie wpływu środków społecznego przekazu na jednostki i społeczeństwo oraz nabyć umiejętności przekazu, który odwołuje się do wrażliwości i zainteresowań ludzi kultury medialnej. Obecnie niewątpliwie wymaga to wykształcenia obejmującego Internet, łącznie z jego wykorzystaniem we własnej pracy”.

⁴⁰ Dokument Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu odnośnie do aspektów etycznych Internetu, Watykan 22.02.2002

że już ponad 500 milionów ludzi na świecie zainstalowało na swoich smartfonach i laptopach aplikację biblijną YouVersion, by codziennie czytać Pismo święte, lub też słuchać go w wersji audio w 60 językach. Teksty biblijne zostały przygotowane przede wszystkim dla ludzi młodych, bo oni z tych aplikacji korzystają najczęściej⁴¹. Należy też wspomnieć o przysłudze Internetu dla komunikacji w Kościele, której doświadczyliśmy w czasie lockdownu spowodowanego pandemią COVID-19.

Bezsprzeczny jest powszechny dostęp do globalnej sieci przez komputery osobiste i tzw. inteligentne urządzenia mobilne (smartfony, tablety, zegarki smartwatch, itp.) Kluczowa powinna być tu kulturotwórcza rola mediów, służąca doskonaleniu człowieka i zjednoczeniu społeczeństw. Powinien być to cel starannie dobranych programów edukacyjnych, naukowych czy pokazujących wartościowy dorobek kultury. Obok ich znajomości ważna jest umiejętność posługiwania się nimi, umiejętność włączenia orędzia w nową kulturę z nowymi językami, nowymi technikami, nowymi postawami psychologicznymi.

Wszelkie media, ale głównie audiowizualne – posługujące się dźwiękiem i obrazem – wpływają na kształtowanie postaw. Katecheza musi więc wykorzystywać media audiowizualne jako jedno ze skutecznych narzędzi i efektywnych sposobów formowania postaw pozytywnych z punktu widzenia wiary i moralności katolickiej. Umiejętne ich stosowanie i wykorzystywanie w procesie formacji czyni przekaz nie tylko atrakcyjniejszym, ale staje się silnym przeżyciem egzystencjalnym. Następuje połączenie płaszczyzny poznawczej z emocjonalną.

Głoszenie Kościoła, będąc działaniem planowym i systematycznym, jest otwarte na czas, adresata, nowe środki społecznego przekazu, zachowując wierność Chrystusowi, opartą na doświadczeniu i świadectwie życia. Kontekst życia wymaga jasnego określenia zadań głoszenia. Przekaz wiary nie dokonuje się jedynie przez słowa, ale wymaga relacji z Bogiem.

Dyrektorium o katechizacji, kierując uwagę na katechezę w świecie kultury cyfrowej zauważa, że Internet i sieci społecznościowe dają „wyjątkową możliwość dialogu, spotkań i wymiany między ludźmi, a także dostępu do informacji i wiedzy”⁴². „Do zalet świata cyfrowego należy poszerzenie i wzbogacenie poznawczych zdolności człowieka”⁴³. W tym kontekście podkreśla się, iż „Kościół wezwany jest do refleksji nad specyficznym sposobem poszukiwania wiary, cechującym młodych żyjących w epoce cyfrowej, a następnie do wynikającej z niej aktualizacji własnych sposobów głoszenia Ewangelii i dostosowania ich do języka młodego pokolenia”⁴⁴.

Pytaniem pozostaje: „jak stać się ewangelizującą obecnością na cyfrowym kontynencie”⁴⁵. Unikając wirtualizacji katechezy, używając cyfrowych narzędzi,

⁴¹ Aplikacja dostępna jest także na polskojęzycznej stronie www.bible.com/pl.

⁴² DK 360.

⁴³ DK 360.

⁴⁴ DK 370.

⁴⁵ DK 371.

tworząc przestrzenie dla doświadczenia wiary. Od informacji o religii przechodzić do towarzyszenia i ukazywania doświadczenia Boga; będąc procesem spersonalizowanym prowadzić do wspólnoty Kościoła. „Katechezy nie da się prowadzić jedynie używając cyfrowych narzędzi”⁴⁶.

Stawia to pewne wyzwania – całościowego programu formacyjnego wobec tworzących, jak i odbiorców przekazu medialnego – uczestników procesu. Nie chodzi bowiem jedynie o wykorzystywanie urządzeń audio-wizualnych podczas procesu proklamacji oraz z zaznajamianiem wyłącznie z technicznymi sposobami ich funkcjonowania. Kościół od początku uważnie i wnikliwie analizując fenomen środków społecznego przekazu, a zarazem obserwując powstanie, tworzenie i rozwój cywilizacji informacyjnej niejednokrotnie podkreślał to, że świat mediów wymaga odpowiedniej formacji użytkowników, twórców i odbiorców. Niezbędna jest konieczność formacji duchowej w kontekście edukacji medialnej, społeczno-ściowej, w celu zdobycia kompetencji medialnych, które będą służyć duszpasterskiej obecności: „Dzięki nowoczesnym środkom przekazu kapłan będzie mógł ukazywać życie Kościoła i pomagać współczesnemu człowiekowi w odkrywaniu oblicza Chrystusa, łącząc umiejętność posługiwania się tymi środkami, jaką zdobył m.in. w okresie formacji, z solidnym przygotowaniem teologicznym i wyrazistą duchowością kapłańską, umacnianą w nieustającej rozmowie z Panem”⁴⁷. Rodzi to wyzwania. Pośród nich można wskazać docieranie do ludzi wierzących, chwiejnych, niewierzących; dzieci, młodzieży, dorosłych; dostrzeganie pluralizmu i złożoności przemian społeczno-kulturowo-religijnych, budowanie relacji, komunikację interpersonalną, komunikatywność przekazu z wykorzystaniem nowych narzędzi, technologii. Niezbędna jest spójna podstawa – ukierunkowanie na to, co będzie efektem. Jasno wyznaczony: cel, przekaz i zadania, funkcje, treści, poszukiwanie nowych metod oddziaływania – wyznaczające model działania – całościowy system elementów personalnych, relacyjnych, treściowych, działaniowych i strukturalnych, integralnie ze sobą powiązanych, zmierzających do realizacji wyznaczonego celu.

W świecie często zdominowanym przez relatywizm, postawę konsumpcyjną, zadaniem dla przekazu i jego efektów, które są łaską, zadaniem głosiciela – ewangelizatora – katechety jest zapewnienie odpowiedniej jakości odkrywania i poznawania prawdy, uzdolnienie do jej zrozumienia, akceptacji i przyjęcia. Katecheta, który mocą chrztu i bierzmowania we współpracy z nauczaniem Chrystusa oraz jako świadek działania Ducha Świętego jest: świadkiem wiary i strażnikiem pamięci o Bogu, nauczycielem i mistagogiem, towarzyszem i wychowawcą, tych którzy

⁴⁶ DK 371.

⁴⁷ Benedykt XVI, *Orędzia na 44. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu Kapłan i duszpasterstwo w świecie cyfrowym: nowe media w służbie Słowa*, w: Benedykt XVI – orędzia na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu. Warsztat edytorski, red. G. Umiński, Lublin 2013, s. 56; Zob. M. Chmielewski, *Kultura medialna jako wyzwanie*, s. 165–168.

przez Kościół zostali mu powierzeni⁴⁸. Katecheta to ewangelizator i świadek, odznaczający się misyjnym zaangażowaniem, ogarnięty pasją ewangelizacyjnego działania, rozpoczynający ewangelizacyjne działanie od siebie; posiadający wiedzę, ale i rozpoznanie w środkach i procesie komunikacyjnym. Nowe technologie nie mogą zastępować głoszącego, ale pełnią funkcję pomocniczą w metodyce proklamacyjnej, katechetycznej i strategii wychowawczej. Niezbędna jest nowość w zapale, metodach, narzędziach, technikach, relacjach; nowość sposobów i środków. Niezmienna pozostaje treść przekazu ewangelizacyjno-katechetycznego, choć zmieniają się formy, sposoby i narzędzia. Używając cyfrowych narzędzi trzeba tworzyć przestrzeń dla doświadczenia wiary. Od informowania o religii przechodzić do towarzyszenia i ukazywania doświadczenia Boga. Umiejętne stosowanie i wykorzystanie środków w procesie formacji, proklamacji i nauczaniu uczyni przekaz nie tylko atrakcyjniejszym, ale będąc wydarzeniem artystycznym staje się silnym przeżyciem egzystencjalnym dzięki połączeniu płaszczyzny poznawczej z emocjonalną tworząc specyficzną sytuację edukacyjną.

Programowanie oddziaływania katechezy musi podejmować podstawowe elementy dydaktyczno-komunikacyjne:

- treści – słowo – element dydaktyczno-poznawczy, kerygmat, głoszenie, prawda, opowiadanie, dyskusja, dramatyzacja, refleksja, poszukiwanie;
- relacji – elementy interakcyjno-relacyjne, ekspresja grupy, poczucie przynależności do wspólnoty i Kościoła, unikanie indywidualizmu i osamotnienia, budzenie woli otwarcia i przyjęcia prawdy, pobudzanie do interakcji, wymiana doświadczeń;
- akcji – działanie operacyjne z wykorzystaniem nowych środków i technik, zaangażowanie, świadectwo, zobowiązanie, wzywające do odpowiedzi;
- celebracji – elementy symboliczno-celebracyjne, niezbędność dostrzeżenia siły liturgii, święto, gesty symboliczne, modlitwa, przeżycie, śpiew, taniec.

W świecie dokonujących się przemian kulturowych, społeczno-cywilizacyjnych, wpływu środków społecznego przekazu, świata cyfrowego aktualne pozostają słowa misyjnego posłania skierowane przez Jezusa do apostołów, Kościoła.

Podjęta refleksja nad miejscem, zadaniami i drogami katechezy w procesie ewangelizacji, językiem przekazu orędzia wskazuje na niezbędność misyjnego zaangażowania oraz dostosowania do czasu przekazu, jak i wykorzystania nowych narzędzi obecności na cyfrowym kontynencie, uwzględniając elementy dydaktyczno-komunikacyjne.

Streszczenie

Kościół nie może pozostawać obojętny także wobec ogromnego dzisiaj wpływu mass mediów (głównie audiowizualnych), świata cyfrowego na mentalność i świadomość człowieka,

⁴⁸ DK 113.

jego sumienie, wychowanie, sposób widzenia, oceniania faktów i zjawisk, a także na podejmowane decyzje o charakterze egzystencjalnym, dokonywane wybory intelektualne, egzystencjalne, moralne. Podjęta refleksja skupia swoją uwagę na problematyce katechezy w procesie ewangelizacji, języku przekazu orędzia, niezbędności misyjnego zaangażowania oraz kreatywnego wykorzystania nowych języków komunikacji.

Słowa kluczowe: katecheza, media, misje, przekaz medialny.

Summary

CREATING MEDIA MESSAGES IN A MISSIONARY SPIRIT

The Church cannot also remain indifferent to the enormous influence of the mass media (mainly audiovisual) and the digital world today on man's mentality and consciousness, his conscience, upbringing, the way he sees and evaluates facts and phenomena, as well as on the decisions of an existential nature, the intellectual, existential and moral choices he makes. The reflection undertaken focuses its attention on the issue of catechesis in the process of evangelisation, the language of transmission of the message, the necessity of missionary commitment and creative use of new languages of communication.

Keywords: catechesis, media, missions, media message.

Riassunto

CREARE MESSAGGI MEDIATICI CON SPIRITO MISSIONARIO

La Chiesa non può inoltre rimanere indifferente all'enorme influenza che i mass media (soprattutto audiovisivi) e il mondo digitale esercitano oggi sulla mentalità e sulla coscienza dell'uomo, sulla sua coscienza, sulla sua educazione, sul suo modo di vedere e valutare fatti e fenomeni, nonché sulle decisioni di natura esistenziale, sulle scelte intellettuali, esistenziali e morali che compie. La riflessione si concentra sulla questione della catechesi nel processo di evangelizzazione, sul linguaggio di trasmissione del messaggio, sull'indispensabilità dell'impegno missionario e sull'uso creativo dei nuovi linguaggi di comunicazione.

Parole chiave: catechesi, media, missioni, messaggio mediatico.

O autorze

ks. Jan SZPET – profesor dr. hab. teologii w zakresie katechetyki, konsultor Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski i jej rzeczoznawca ds. oceny programów i podręczników katechetycznych, współautor 17 programów nauczania, współautor i redaktor 125 pomocy dydaktycznych.